

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1942-XX--43-XXI

DRAMA

5 W. SHAKESPEARE:
HAMLET

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1942-XX./43-XXI.

DRAMA

Štev. 5

W. SHAKESPEARE:

HAMLET

PREMIERA 30. OKTOBRA 1942-XX

Ost:

Hamletova „Mišnica“

Kakor je to običaj, da se stvari okrog vseh pomembnih in veliki reči, dogodkov, afer in tehtnih stvari — anekdota, tako je tudi razumljivo, da ima gledališče, ta večno gibljivi spektrum življenja, ob gotovih dneh, svojo prav posebno in bogato žetev, na nenavadnih dogodivščinah.

Kar povejmo! Igralec je čudno, zagonetno bitje in že sama želja postati igralec ima v sebi toliko svojstvenega, samoniklega, toliko poguma in pa tudi drznosti, da ostane tak človek za vse dobre in lepo vzgojene meščane »ekstrem«, ali »histerih« ali »malo prismuknjen človek« ... Pa temu ni tako! Igralec, gledališki človek v pravem pomenu besede, postane lahko samo oni, kateremu so oblike, norme in ukazi vsakdanjega življenja ne samo preozke, temveč tudi preveč običajne so mu, dolgočasne in puste. Njemu ne zadoščajo oblike vsakdanjih dni, ne običaji in navade, ne forma pozdrava in moda fin de siecla. Ne, on hoče več, mnogo več — vsa stoletja želi obvladati, vse dobe od Egipčanov, od Kleopatre, tja preko umora Cezarjevega, do Dantona, Egmonda, pa tudi siromaka Vojčeka ne zameta, niti ne plehke burke o ugrabljenih Sabinah.

Če smo rekli besedo o igralcu na sploh, jo moramo reči še o onem igralcu, ki je v službi velikih del in tu mislimo predvsem na klasike, ki so srčika slehernega gledališča, ki so idol slehernega polnokravnega igralca...

Tako je vselej v življenju in tako je vselej na odru. Samo velike stvari puste v človeku utise in spomine, samo silni in veliki komadi rode v igralcu možnosti nenavadnih dogodivščin, anekdot, ki so se dogojale pod pezo velikega trpljenja, muk in samozatajevanja...

*

Tako smo spet pri Hamletu, smo pri Shakespearju... Vem, da je bilo okrog te velike resnosti, s katero se obravnava ta mojster nešteto pristrčno zabavnih prizorov, od katerih so bili spet nekateri tragikomični — dejal bi, kar v stilu vsega. Vzemimo: v letu 1918. je uprizoril Hinko Nučič, goreči navdušenec za mlado gledališče, spet prvič po svetovni vojni »Hamleta«. On sam, jasno, je bil Hamlet. Kralja igra Bratina in kraljico pokojna Bukšekova. V drugem prizoru nastopi kralj (Bratina) in kraljica (Bukšekova). Prestolni govor. — Ko je govora konec, pade kralju krona z glave in se s primerno glasnim kotalikanjem zavali točno v suflerjevo domovanje. Kralj, oropan svoje poglavitne insignije — ukaže kraljici: »Kraljica, péjma!« in situacija je bila rešena, kajti krone ne moreš iskati pri suflerju.

*

Vse to ni še nič. Izgubljena teatarska krona, no, ta se lahko nadomesti. Nekaj let nato v novi inscenaciji in v šestovi režiji, je režiser pozval pred začetkom generalne vaje vse, prav vse, delujoče na oder in imel sledeč, ganljiv nagovor: »Čujte bratci! V zadnjem dejanju, veste, nikar ne hodite preko odra, kajti v ozadju je grob odprt in lahko bi se zgodilo, da pade kdo od vas vanj in si zlomi nogo ali roko. — Pazite dečki!...« Pa teče dejanje in generalka se razvija krasno. Peto dejanje. Nekaj na levi strani odra ni v redu... v temi se zakadi režiser preko odra... Pok, pok... tišina, robantenje... ampak scena gre naprej. — Še par trenutkov: spet robantenje — Hamlet je hitel preko odra in

delil z režiserjem usodo... Oba sta kot prva padla v grob...
Pa recite, če to ni usoda...

*

V isti sezoni, ko je po vojni doživel »Hamlet« spet svojo novo uprizoritev, je bila tudi premiera mladinske igre Pavla Golice »Peterčkove poslednje sanje«. Pa je igral naš Lipah v »Hamletu« gospoda Polonija, pa je igral istočasno v »Peterčku« aristokrata »Meseca«. Predstava hiti za predstavo in Lipah pride v teater, se obleče in šminka — za Meseca. Pa ga sreča garderober, obložen s šlemi in meči — in ga vpraša: »Gospod Lipah, kam pa greste, saj nocoj igramo Hamleta.« Lipah je moral sneti insignije nebesnega popotnika in se odeti z znaki solidnega komornika...

*

Anekdot o Hamletu bi želeli? Prosim, pridite, vprašajte poslednjega statista — sleherni vam jih bo nadrobil na pretek.

To pa je lepota gledališkega življenja, to je tradicija — to je večna mladost in ono, kar se imenuje zgodovina. Ecco!

Fr. L.:

Prvi slovenski prevod Shakespeareovega „Hamleta“

Tretje dejanje.

Prvi prizor.

Soba v gradu. — Hamlet nastopi.

Haml. Al' biti al' ne biti je vprašanje.
Kaj je blagodušnje: al' trpeti
Usode grozne zanke vse in stréle,
Al' zoper morje tug se orožiti,
In jih uničiti z uporom? Kaj?
Umreti, — spati, — ino dalje nič,
Nad'jaje se, da *spanje* nam konča
Te srčne tuge, tisoče nezgod,

Ki so dedina naša? — To je cilj,
 Ki srčno ga želim. — Umreti, — spati! —
 Da, spati! morebiti i sanjati?
 Ha, tukaj je spodtikljej in zadržek:
 Ker kakšne sanje v spanji prišle bodo,
 Če smo to svetno smetje zapustili,
 To zadržuje nas. In to je vzrok,
 da reve svoje nosimo tak dolgo.
 Ker, kdo bi nosil časa sram in šibe,
 Stisk močnega, ošabneža žaljenje,
 Zavržene ljubezni muko, odlog
 Pravice in uradov nepravедnost,
 Zaslužnega moža zaničevanje, —
 Ko bi se tega sam rešiti mogel
 Z bodalom golim? Kdo bi nosil teže,
 Kdo znojen hripal pod življenja jarmom
 Če ne bi groza nečesa po smrti, —
 Pred skrito zemljo, izza ktere brégov
 Se potnik več ne vrne, — voljo nam
 Motila, da trpimo *znano* hudo
 Tu rajši, kakor onkraj tam *neznano*.
 Takó nas vest pretvori vse v plašljivce;
 Vesela barva odločitosti
 Se poobláči z bledostjo mišljenja,
 Takó da čini krepki in pogumni
 Zarád strahú odvrnени od cilja
 Imé zgubijo d'janja! — Tiho zdaj!
 Ofel'ja lepa pride. Vila, v svoji
 Molitvi vseh se grehov mojih spómni!

Tretje dejanje.

Tretji prizor.

Kralj (sam.)

Kralj. O joj! moj greh je gnil, smrdi k nebesom!
 Na njem leži prokletstvo prvo, najstarejše:
 Oj, bratomorstvo! — Moliti nij mi moč,

Če ravno silen sta naklon kot volja;
 Močnejši dolg podira močni sklep,
 In kakti človek, dvoje delo imajoč,
 Stojim dvojéč, kaj bi najprej prijel,
 Opuščam pak oboje. — No, bila debelejša
 Prokleta roka ta, kak je,
 Od brátovske krvi, al' nima
 Nebó dobrotno deža dosti,
 Umiti belo jo ko sneg? — Čemu je milost,
 Če lica svojega ne kaže grehu?
 Al' nima dvoje te moči molitev:
 Pad zadržati, ino odpuščanje
 Sprostiti padlim? — Vzdignil bom oči.
 Storjen je pad moj. Pa kakó v prid sebi
 Naj molim? — »Grd odpusti mi umor!« —
 A to ne more biti, ker še vse
 Imam, za kar sem mor storil: to krono,
 Častipohlepnost, in kraljico.
 Al temu gre odpúst, ki nósi še svoj dolg?
 Na svetu tem popačenem lahkó si
 Pravico dolg odkúpi zlatom,
 In vidi se, plačilo da hudobno
 Zakóne si kupuje le prevečkrat;
 No zgoraj nij tako!
 Slepárstvo tamkaj ne velja, tam čin
 Razkrit leži v nagóti svoji pravi,
 In grehov, koje smo storili,
 Navzoč smo siljeni spovedat' se.
 In zdaj, kaj mene čaka? — Skúšati
 Kaj kes premore. In kaj on ne premore?
 No kaj premore, če kesati se ne morem?
 O reva! Prsi, črne kakor smrt!
 O vjeta duša! v boju za svobodo
 Zapletaš se še bolj. Pomóžite
 Mi angeli, poskušajte, duhovi!
 Upógnite, kolena trda se!

In srce ti iz kit jeklenih,
Postani méhko, kakor žile dójenčka!
Nemára bo še dobro vse!

(Stopi nazaj in poklekne.)

Hamlet nastopi.

Haml. Sedaj bi stóril, léhko, zdaj, ko moli,
Bom stóril zdaj. Takó pa gre v nebesa!
In al' sem maščeval se s tem? — To moram
Pomisлити. — Zanikrnež očeta
Mi mori; zato pa jaz, jegóv
Edini sin, zanikrneža pošljem
V nebesa?

Ne, ne: to je *plačilo*, ne *osveta!*

Nenadoma napadel je očeta,
Še sitega, v njegovih grehov cvetu.
Kak je račun njegov, sam Bog to ve,
Pa kar mi vemo in si mislimo,
Je slaba ž njim. In sem — li maščevan,
Če ga napadem, ko se očičujuje,
Ko dobro je pripravljen na ločitev?
Ne!

Proč, meč in pazi na strašnejšo uro!
Le kadar pije, spi, divjuje, ali
Pa v krvosramni postelji leži,
Pri igri, v kletvi, al' pri drugih činih,
Ki blizo ne diše po odrešenji:
Tedáj čem, da k nebesom pete vrže,
Da duša bo tako prekleta, črna
Ko pekel, v kateri gre! — Al' mati čaka;
Ta lek podaljša ti le bolne dni.

(Hamlet, odide.)

(Kralj vstane in stopi naprej.)

Kralj. Beseda vzdiga se. no mrzlo je srcé,
Molitev brez občutka pa v nebo ne gre!

(Odide.)

Peto dejanje

Prvi prizor

— — — —

Haml. Ta črepina je nekdanj jezik imela, in je znala pevati. Kako jo ta človek na tla meče, ko da bi bila Kajnova čeljust, jega, ki je bil prvi morivec. Morebiti je bila buča kakega državnika, kterege ta osel zdaj prekanja; ali drugege kterege, ki je hotel Boga prevariti. Kaj ne da?

Hor. Morebiti, milord.

Haml. Ali kakega dvornika, ki je reči znal: »Dobro jutro, dragi lord! Kako vam je, mili lord? Morebiti gospod Ta in Ta, kateri je lepega konja gospoda Tega in Tega hvalil, kedar ga je hotel v dar dobiti. Ni li tako?

Hor. Res da, moj kraljevič.

Haml. O tako se godi; in zdaj je v lasti gospoda Črva brez čeljusti, in mora se okoli ušes biti dati od grebčeve lopate. Tukaj je velika sprememba, ako bi kdo tako bistre oči imel, da bi jo videl. Ali ni rejenje teh kosti več veljalo, kakor da se zdaj ž njimi potaka? Moje kosti me bolijo, kadar se tega zmislim.

— — — —

Tukaj je druga. Morda je bila črepina pravdnikova. Kje so zdaj njegovi ovinki, njegove zvijače in pravde, postranski podarki in spletke? Zakaj pusti, da ga ta neotesanec z umazano lopato po črepini udarja in ga ne toži zavoljo dejanjske razžalitve? — Hm! Ta je morebiti bil svoje dni zemljišč nakupovavec s svojimi zastavami, očitnimi dražbami, sodnijskimi odlogi, dvojnimi zagotovili in razkupninami. In to je zdaj zagotovilo njegovih zagotovil, in razkupnina njegovih razkupnin, da ima svojo plemenito črepino napolnjeno s plemenitim blatom? Ali mu njegovi dvojni zagotovniki nočejo ničesar drugega od njegove pridobitve dati, kakor dolgost in širokost nekojih pogodb? Kupni listi njegovih zemljišč bi težko šli v to škrinjo, in jih prvi dedič sam bi ne imel več prostora! He!

(Nadaljevanje.)

Četrto dejanje

Za časa Napoleona I. pride mladi pesnik Vienet k ravnatelju »Comédie française« ponujat svojo žaloigro v petih dejanjih.

»Ni slaba,« mu reče ravnatelj, »toda igra bi mnogo pridobila, če bi bila krajša. Svetujem vam, skržite jo v tri dejanja in igro vam spravim na oder.«

»Nikdar,« odgovori mladi pesnik, ljubša mi je smrt kot da bi moral iz svoje tragedije črtati eno samo dejanje.«

To reče in odide. Pozneje je pesnik postal vojak in je mora na bojišče. V veliki bitki pri Lipskem je kar na enkrat začutil, da ga je na hrbtu nekaj streslo in udarilo.

Zvečer odloži svoj telečnjak, v katerem je imel tudi svojo miljeno tragedijo. Reva je bila od krogle težko ranjena.

Kar se mu je posvetilo na enkrat v glavi:

»Glejte si no, če bi bil poslušal ravnatelja, bi bil zdaj mrtev — kajti krogla se je ravno pri četrtem dejanju ustavila!«

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik:
Oton Zupančič. Urednik: Fr. Lipah. Za upravo: Ivan Jerman Tiskarna
Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Amleto

TRAGEDIA IN CINQUE ATTI, DI W. SHAKESPEARE.
VERSIONE DI OTON ŽUPANČIČ.

Scenografo: ING. ARCH. E. FRANZ.

Regia di: DOTT. B.

Claudio, re di Danimarca		Levar
Amleto, figlio del precedente e nipote del re attuale		Jan
Polonio, maggiordomo		Cesar
Orazio, amico di Amleto		Nakrst
Laert, figlio di Polonio		Blaž
Voltimand	} cortigiani	Potokar
Cornelio		Podgoršek
Rosenkranz		Drenovec
Gildenstern		Verdonik
Osrice	} ufficiali	Peček
Marcello		P. Kovič
Bernardo		Garinšek
Francesco, soldato		Raztresen
Rinaldo, servitore di Polonio		Raztresen
1. attore (re nella rappresentazione »La trappola«)		Vl. Skrbinšek
2. attore (Prologo)		Brezigar
3. attore (Luciano, nipote del re)		Raztresen
1. attrice (regina nella rappresentazione »La trappola«)		Ukmar-Boltar
Due buffoni, becchini		Lipah, Plut
Fortinbras, principino di Norvegia		Gregorin
Capitano		Potokar
Gertrude, regina di Danimarca e madre di Amleto		Mira Danilo
Ofelia, figlia di Polonio		Vida Juvan
Lo spirito del padre di Amleto		Vl. Skrbinšek

Cortigiani e cortigiane, sacerdote, ufficiali, soldati, marinai, messi, Svizzeri,
altro seguito.

Accade in Danimarca.

Pausa dopo la 1. e la 2. parte.

Musica scenica: D. ŽEBRE.

Dirigente: F.

Hamlet

TRAGEDIJA V PETIH DEJANJIH. SPISAL W.

SHAKESPEARE. PREVEL O. ŽUPANČIČ.

OGRAF: ING. ARH. E. FRANZ.

REŽISER: DR. BRATKO KREFT.

Klavdij, kralj danski	Levar
Hamlet, sin prejšnjega in nečak sedanjega kralja	Jan
Polonij, véliki komornik	Cesar
Horatio, Hamletov prijatelj	Nakrst
Laert, Polonijev sin	Blaž
Voltimand	Potokar
Kornelij	Podgoršek
Rozenkranc	Drenovec
Gildenstern	Verdonik
Osrik	Peček
Marcel	P. Kovič
Bernardo	Garinšek
Francisko, vojak	Raztresen
Reynaldo, Polonijev sluga	Raztresen
1. igralec (kralj v igri „Mišnica“)	Vl. Skrbinšek
2. igralec (Prolog)	Brezigar
3. igralec (Lucijan, kraljev nečak)	Raztresen
1. igralka (kraljica v igri „Mišnica“)	Ukmar-Boltarjeva
Druga igralka	Juga Boltarjeva
Dva burkeža, grobarja	Lipah-Plut
Fortinbras	Gregorin
Stotnik	Potokar
Gertruda, danska kraljica in Hamletova mati	M. Danilova
Ofelija, Polonijeva hči	V. Juvanova
Duh Hamletovega očeta	Vl. Skrbinšek

Dvorniki in dvornice, duhovnik, častniki, vojaki, mornarji, Švicarji, gardisti
in drugo spremstvo.

Godi se na Danskem.

Odmor po 1. in 2. delu

muzika: D. ŽEBRE

Dirigent: F. ŠTURM

Kostumi: J. Novak in M. Habičeva

